

Handläggare
Hillevi Andersson
Telefon: 08-50825244

Till
Socialnämnden
2023-02-21

Skrivelse till nämnden om ekonomiskt bistånd till EU/EES medborgare m.m.

Svar på skrivelse från SD

Förvaltningens förslag till beslut

Socialnämnden godkänner detta tjänsteutlåtande som svar på skrivelsen.

Veronica Wolgast Carstorp
Socialdirektör

Maria Karlsson
T.f. avdelningschef

Sammanfattning

Gabriel Kroon (SD) har i en skrivelse till socialnämnden framfört ett antal frågor rörande ekonomiskt bistånd till EU/EES-medborgare. Bland annat ställs frågor om antal individer med EU/EES-medborgarskap som uppbär ekonomiskt bistånd samt total kostnad för ekonomiskt bistånd till denna grupp. I skrivelsen ställs även frågor om antal personer samt kostnader för ekonomiskt bistånd avseende personer som saknar giltigt uppehållstillstånd.

I ärendet redogör förvaltningen för kommunens yttersta ansvar samt utländska medborgares rätt till ekonomiskt bistånd enligt Socialtjänstlagen. Vidare redogör förvaltningen för antal biståndsmottagande individer samt totala kostnaden för utbetalt ekonomiskt bistånd under 2021 för följande grupper: hushåll med EU/EES-medborgarskap, individer med medborgarskap i Rumänien och Bulgarien samt individer som saknar rätt att vistas i Sverige.

Bakgrund

Gabriel Kroon (SD) har i en skrivelse till socialnämnden 2022-10-22 framfört ett antal frågor rörande ekonomiskt bistånd till EU/EES-medborgare.

Ärendet

I skrivelsen lyfts att Stockholm ska ha en stark välfärd samt att det ekonomiska biståndet utgör ett viktigt socialt skyddsnät. Vidare framförs i skrivelsen att möjligheten till fritt resande och uppehälle mellan EU-/EES länder innebär en potentiell belastning för det kommunala välfärdsystemet. Med anledning av ovanstående önskar Gabriel Kroon att socialförvaltningen utreder de ekonomiska konsekvenserna på det ekonomiska biståndet med fokus på följande frågor:

1. Vad var den totala kostnaden av ekonomiskt bistånd under 2021 för individer som var medborgare i EU/EES (ej Sverige)?
2. Hur ser fördelningen ut av olika uppehållstillstånd, resp utan uppehållstillstånd för biståndstagare med medborgarskap inom EU/EES under 2021?
3. Hur många individer med medborgarskap i Rumänien och Bulgarien erhöll ekonomiskt bistånd, samt vad var totalkostnaden för detta under 2021?
4. Hur många personer utan giltigt uppehållstillstånd (alla nationaliteter) erhöll ekonomiskt bistånd samt vad var den totala kostnaden för dessa under 2021?

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom avdelningen för stadsövergripande sociala frågor. Förvaltningsgruppen har behandlat ärendet den 15 februari 2023. Rådet för funktionshinderfrågor har haft möjlighet att behandla ärendet den 16 februari 2023.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Allmänt om ekonomiskt bistånd och kommunens yttersta ansvar

Socialtjänstens ekonomiska bistånd är välfärdssystemens yttersta skyddsnät och har i första hand till uppgift att träda in tillfälligtvis vid försörjningsproblem som inte kan tillgodoses på annat sätt. Det ekonomiska stödet ska i enlighet med 4 kap 1 § Socialtjänstlagen (SoL) ge enskilda personer och familjer en skälig levnadsnivå.

Principen om kommunens yttersta ansvar är en av hörnstenarna i socialtjänstlagen. Den kommer till uttryck i 2 kap. 1 § SoL. Kommunens yttersta ansvar innebär att varje kommun svarar för socialtjänsten inom sitt område, och har det yttersta ansvaret för att enskilda får det stöd och den hjälp som de behöver. Alla som vistas

i Sverige omfattas av kommunens yttersta ansvar. Alla har därför rätt att ansöka om ekonomiskt bistånd enligt bestämmelserna i SoL i den kommun där de vistas och få sin sak prövad och avgjord genom ett formellt beslut.

Utländska medborgares rätt till ekonomiskt bistånd

Utländska medborgare som har uppehållstillstånd eller uppehållsrätt kan ha rätt till ekonomiskt bistånd enligt 4 kap. 1 § SoL. Personer som däremot varken har uppehållstillstånd eller uppehållsrätt har endast i undantagsfall rätt till ekonomiskt bistånd utöver vad som krävs för att undvika en akut nödsituation.

För att EU/EES-medborgare ska ha rätt till ekonomiskt bistånd i Sverige krävs att den enskilde antingen har uppehållstillstånd, som beslutas av Migrationsverket, eller uppehållsrätt. Med uppehållsrätt avses rätten för EU/EES-medborgare och deras familjemedlemmar att under vissa villkor, som regleras i utlänningslagen, vistas i Sverige mer än tre månader utan uppehållstillstånd. Upphållsrätten finns så länge villkoren är uppfyllda. När det gäller uppehållsrätt finns det inte något formellt beslut och personen behöver därför styrka sin uppehållsrätt på annat sätt. Socialtjänsten måste utifrån vad personen kan redovisa om sin situation ta ställning till om vederbörande uppfyller kriterierna för uppehållsrätt i varje enskilt fall.

Personer som saknar rätt att vistas i Sverige

Personer som saknar tillstånd att vistas i Sverige saknar rätt till bistånd enligt 4 kap 1 § SoL. I Stockholms stads riktlinjer för handläggningen av ekonomiskt bistånd som beslutats av kommunfullmäktige under 2017 framgår det att denna grupp, trots avsaknad av rätt till bistånd, efter en individuell bedömning kan med stöd av 4 kap 2 § SoL beviljas bistånd för att undvika nöd, till exempel kan nödbiståndet handla om till exempelvis matpengar. Biståndet beviljas i sådana fall för att undvika en akut nödsituation i enlighet med kommunens yttersta ansvar.

I riktlinjerna för handläggningen av ekonomiskt bistånd anges vidare att socialtjänsten har ett särskilt ansvar för barn och i synnerhet för barn som tillhör utsatta grupper. Om det finns barn i det hushåll som ansöker om bistånd ska detta särskilt beaktas. Barn som lever i familjer som saknar tillstånd att vistas i Sverige ska i de fall det bedöms lämpligt kunna beviljas bistånd till en skälig levnadsnivå med stöd av 4 kap 2 § SoL. Utifrån principen om barnets bästa kan det innebära att barn beviljas bistånd upp till riksnorm medan föräldrarna enbart beviljas nödbistånd. Med hänsyn till barnets bästa kan därutöver även bistånd beviljas till en rimlig

boendekostnad för familjen. Ekonomiskt bistånd till vuxna personer som saknar tillstånd att vistas i landet beviljas inte kravlöst.

Svar på frågorna i skrivelsen

Kostnader av ekonomiskt bistånd för EU/EES medborgare

Under 2021 var det totalt 22 842 individer (vuxna och barn) som någon gång under året uppbar ekonomiskt bistånd. Av dessa hade 466 individer (397 vuxna och 69 barn) medborgarskap i ett EU/EES-land. Stadens sociala system stödjer inte uttag av statistik rörande kostnader för ekonomiskt bistånd fördelat per enskild individ, detta då beslut om ekonomiskt bistånd fattas per hushåll. Under 2021 var det 13 698 hushåll som någon gång under året uppbar ekonomiskt bistånd i Stockholms stad, av dessa var 390 hushåll där registerledaren¹ har medborgarskap i ett EU/EES-land (exklusive Sverige). Den totala kostnaden för utbetalt ekonomiskt bistånd till hushåll med EU/EES-medborgarskap var 29 555 000 kr, detta motsvarar ungefär 3 procent av den totala kostnaden för utbetalt bistånd under 2021 i Stockholms stad.

Fördelning av olika uppehållstillstånd

Stadens sociala system stödjer inte statistikuttag vad gäller vilken typ av uppehållstillstånd som biståndsmottagarna i staden har.

Biståndsmottagare med medborgarskap i Rumänien och Bulgarien

Under 2021 var det som tidigare nämnts, totalt 22 842 individer (vuxna och barn) som någon gång under året uppbar ekonomiskt bistånd. Av dessa hade 18 individer medborgarskap i Rumänien eller Bulgarien. När det gäller vuxna biståndstagare var det totalt 14 975 vuxna personer som någon gång under 2021 uppbar ekonomiskt bistånd i Stockholms stad, av dessa hade 14 personer medborgarskap i Rumänien eller Bulgarien. Under 2021 uppgick den sammantagna kostnaden för ekonomiskt bistånd till denna grupp till 694 000 kr.

Antal personer som saknar rätt att vistas i Sverige med ekonomiskt bistånd

Socialförvaltningen har under de senaste åren haft i uppdrag att sammanställa månatlig manuell statistik från stadens stadsdelsförvaltningar kring antal personer som saknar tillstånd att vistas i Sverige och som kontaktat stadens socialtjänst för att ansöka om ekonomiskt bistånd. Under 2021 har totalt 14 unika hushåll som saknar rätt att vistas i Sverige ansökt och beviljats ekonomiskt

¹ För varje biståndshushåll anges en vuxen person (man eller kvinna) 18 år eller äldre som så kallad sökande (registerledare). Ett hushåll kan bestå av en ensamstående man eller kvinna utan barn, en ensamstående man eller kvinna utan barn eller ett sammanboende par med eller utan barn.

bistånd. Av dessa 14 hushåll avser sex av hushållen ensamstående personer utan barn, i resterande barnhushåll fanns det totalt 12 unika barn. Den totala kostnaden för utbetalt bistånd för dessa hushåll är cirka 333 000 kr. Det behöver dock poängteras att statistiken inte är helt tillförlitlig då den är manuellt inhämtad från stadsdelsförvaltningarna.

Socialförvaltningen föreslår att socialnämnden godkänner detta tjänsteutlåtande som svar på skrivelsen.

Bilaga

1. Skrivelse från SD till nämnden angående ekonomiskt bistånd till EU/EES medborgare m.m.